

אל תקרי הליכות אלא הלכות

תשובות מעלון קודם

ג. האם מי שנזהר שלא לאכול פת של נחתום גוי (היינו פת ממאפיה של גוי), מועיל לו לצרף ללחם משנה פת זו?
מועיל לו לצרף ללחם משנה פת של נחתום גוי, אלא שיבצע ויאכל מהפת השנייה שהיא של ישראל. (פרי מגדים משבצות זהב סי' רעד ס"ק ב. הביאו משנ"ב שם ס"ק ד, כה"ח שם ס"ק יד, שש"כ פרק נה הלכה יד, הלכה ברורה סי' רעד אות כד)

ד. האם יוצאים ידי חובת לחם משנה בפת שהיא פחותה משיעור כזית?

י"א שיוצאים בה ידי חובה. (בית מנוחה דף נא ע"א אות יב, שו"ת דברי יציב סי' קכו אות ג)

וי"א שיש להחמיר להצריך שיעור כזית בכל כיכר. (פתח הדביר סי' רעד ס"ק ד, כה"ח [פלאג'י] סי' לו אות מד, שדה חמד מערכת ל סוף כלל כז [כך נראה דעתו ע"ש], חזו"ע שבת ח"ב עמ' קפז, רבבות אפרים ח"א סי' רד אות ג בשם הגר"ח קנייבסקי, שש"כ שם הלכה ה, שרגא המאיר ח"ה בקונטרס לדוד צמח דף לו ע"א [כך נראה דעתו ע"ש], הלכה ברורה שם אות כ)

הלכה: יש להחמיר לכתחילה שלא יהיו שתי הכיכרות פחותים משיעור כזית. [ועי' בביתאור הגר"א לרעיא מהימנא בליקוטים עמ' פב בהערות לרעיא מהימנא במדבר דף רמד ע"ב, שנראה שמבאר בדעת הוזהר הקדוש שצריך שיהיה בכל כיכר שיעור כביצה. ע"ש]

ה. האם צריך לכסות מיני עוגיות (מזונות) שנמצאים על השולחן בעת הקידוש?

י"א שצריך, מכיון שאף הפת הבאה בכיסנין היא מוקדמת בפסוק, אם כן שייך הטעם שלא יראה הפת בושלתו. (חזו"ע שם עמ' יד, דעת הגאון בעל יד יצחק בירחון וילקט יוסף שנה יב סו"ס רמד, שו"ת לבושי מרדכי קמא או"ח סי' מו, שבילי דוד סי' רעא ס"ק א, דברי זאב חלק יד סי' ט, שו"ת באר משה ח"ו סי' סג, שש"כ פרק מז הלכה כה בשם קיצור שו"ע סי' נה הלכה ה, הלכה ברורה סי' רעא אות נא. ועי' בספר אז נדברו ח"ב סי' ח סוף עמ' יט שנטה קו להקל בזה, אלא שסיים שלכתחילה נכון להחמיר. ועי' בספר שו"ש סי' רעא ס"ק טז אות ב שרק המקדש והטעמים מהיון צריכים לכסות את המזונות שלהם. וע"ע שם שמשמע מדבריו שבקידוש הלילה כולם צריכים לכסות את המזונות שלהם מהטעם הנוסף)

וי"א שאין צריך לכסותם. (ברכת הבית [אינהורן] שער מז אות ג, טעמי המנהגים עניני שבת אות ששה בקונטרס אחרון. ועי' א"א [בוטשאטש] סו"ס קפב שנשאיר בצריך עיון. וע"ע בשו"ת נשמת שבת סי' תיג שכתב שאמנם ראוי להחמיר לכסות מיני מזונות בשחרית, אולם מנהג העולם שלא לכסותם)

וי"א שרק אם יש בהם שיעור סעודה לכל הסועדים שם יש לכסותם. (שו"ת דברי זאב [בידנצין] חלק יד סי' ט)

הלכה: צריכים לכסות כולם את מיני העוגיות בעת הקידוש.

ו. האם צריך לכסות את הקוגל שנמצא על השולחן בעת הקידוש בשבת?

דינו כנ"ל תשובה ה. (כי בו שבת סי' רעא הלכה קכד)

ז. האם צריך לכסות את הפת בעת הקידוש בשבת במפה לבנה דוקא?

י"א שיש לכסות את הפת בעת הקידוש במפה לבנה. (א"ר סי' רעא ס"ק טז בשם צדה לדרך מאמר ד כלל א פ"ה, הביאו נזר ישראל סי' סב ח"ב אות ח, שו"ת באר משה שם סי' קלד אות ב)
וי"א שאין צריך להקפיד בזה. (תהלה לדוד סי' רעא ס"ק יד, חזו"ע שם עמ' טו) הלכה: יכסה את הפת במפה לבנה, ומי שאינו מקפיד בזה יש לו על מי לסמוך.

פסקי ההלכה המובאים בעלון אינם באים להכריע בין דעות הפוסקים, כי מי יוכל להכריע בין המאורות הגדולים, אלא מיועדים הם להמון העם לדעת מה יעשה ישראל, וכעצה טובה קא משמע לן איזווה דרך ישרה שיבור לו האדם. וממילא כל שהוא בר הכי יפסוק ההלכה על פי מה שהעלה מלימוד הסוגיא והמסתעף ממנו בעיון, וינהג על פי רבותיו.

א. זוג מבוגר גרים בדירה בדמי מפתח, הכללים בזה הם, שכאשר יפטרו הדיירים מן העולם תחזור הדירה לבעל הבית, אך אם ימכרו הדיירים את זכות הדיוור, הדירה לא תחזור לבעה"ב אלא לאחר פטירת הדיירים החדשים מן העולם, אלא שתמיד זכות הקדימה לרכוש את זכות הדיוור נתונה לבעה"ב, בסכום זהה לזה שהציעו הרוכשים. והנה הזוג מצאו רוכשים שמוכנים לשלם 500,000 ש' עבור זכות הדיוור, וכפי הכללים הזוג אפשרו לבעה"ב לרכוש את הדירה תוך 30 יום, אלא שלאחר שבוע הרוכשים ירדו מהעסקה. האם הזוג צריכים להודיע לבעה"ב על כך, או שמותר להם לשתוק בכדי שבעל הבית יראה את עצמו מחויב לקנות את הדירה בסכום הנ"ל?

י"א שהדיירים מחויבים להודיע לבעל הבית על כך, שאם לא יעשו זאת ובעל הבית יקנה את זכות הדיוור בחזרה לעצמו, תהיה זו קניה בטעות, שכן אם בעל הבית היה יודע שאין קונה אחר שרוצה לקנות את זכות הדיוור, הוא לא היה קונה אותה לעצמו. ונמצא שהדיירים קיבלו כסף באיסור והרי הוא גזל בידם, שכאמור המכירה לא חלה.
וי"א שאין בזה חשש, שסוף סוף לפי מחשבתו גמר בעל הבית בדעתו לקנות את הדירה ואם כן הקנין חל. (נחלקו בזה רש"י ותוס' בגמ' ב"מ עמ' סו; האם מחילה בטעות הויה מחילה או לא, והוא הדין מכירה בטעות וכנידון דידן. וכן הובא מחלוקת זו ברמ"א חו"מ סי' רז סעי' י לענין מכירה באסמכתא, שאם לא ידעו שלא חל המקח וקיימוהו, המקח קיים. וראה עוד בזה בספר בנין שלם הלכות הלוואה עמ' תקכ). ונראה עוד שגם לשיטה הראשונה שמכירה בטעות אינה מכירה, עדיין יש צד לקיים את המכר מדיון 'תליוהו וקני', שהנה נפסק להלכה שתליוהו וזבין זביניה זבני. (היינו מי שהמכירה חלה חבירו על ידי אלימות או בדרך אחרת למכור לו דבר מסויים, המכירה חלה כמבואר בשו"ע חו"מ סי' רה סעי' א). אבל כשחבירו הכריחו לקנות דבר מסויים (תליוהו וקני), נחלקו הפוסקים אם המכירה תפסה. (הרשב"א בגמ' קידושין ב: כתב שדעת הר"ף שלא קנה ודעת הרמב"ם שקנה. כן דעת הרשב"א בגמ' ב"ב עמ' מח: שקנה. והרמ"א חו"מ סי' סו"ס רה פסק שלא קנה). ולמעשה הוא ספיקא דדינא. וגם כאן בנידון השאלה נחשב שהדיירים הכריחו את בעל הבית לקנות שלא כדין על ידי הפחדה, (עי' שו"ע שם סעי' ז), והוא ספק בדין אם המקח חל. ונמצא שיש כאן ספק ספיקא לקיים את המקח ואם כן אין כאן חשש גזל. ולכן לסיכום יש להתיר לדיירים למכור את זכותם לבעל הדירה, ואינם צריכים להודיע לו שכבר אין קונה לדירה. (הרה"ג אפרים כהן עמאש שליט"א, אב"ד זכור לאברהם ביתר עילית)

ב. כולל חשוב נקלע לקשיים כספיים, ולאור המצב נשלחו אברכי הכולל לאסוף תרומות. זוג אברכי חמד השקועים בתורה פגשו תייר שנראה נחמד, שהביע רצונו לתרום לכולל, אך כך אמר: "כיון שאין ברשותי שקלים אתן לכם 200 יורו, ותחזירו לי 200 ש' עודף" וכך היה, אלא שכאשר הגיעו האברכים לכולל התברר שהתייר הוליך אותם שולל, ובמקום יורו נתן להם רובל רוסי שערכו פחות משקל ישראל. האם האברכים חייבים לשלם את ההפסד שגרמו לקופת הכולל?

אם מנהל הכולל היה שולח למשימת ההתרמה גובה מקצועי, בודאי שהוא היה חייב לשלם על ההפסד שנגרם לכולל מחמת פשיעתו, אבל במקרה שלפנינו מנהל הכולל שלח להתרמה אברכים תלמידי חכמים, שכל שיגם ושיחם היא בש"ס ופוסקים ואינם בקיאים כלל ב'צורתא דזווא'. וכמו כן מנהל הכולל מודע לכך שישנם ברחוב רמאים וגנבים שהאברכים עלולים ליפול לרשתם, וממילא עלינו לומר שעל דעת כן שלח מנהל הכולל את האברכים להתרמה, שאם יארע מצב שכזה שמחמת תמימותם יפסידו בשגגה את כספי הצדקה בעקבות נוכחות כעין זה, לא תהיה שום תביעה עליהם. ולכן יש לפטור את האברכים מלשלם עבור ההפסד שנגרם לכספי הכולל. (ופריו מתוך במדבר עמ' 438 מהגר"י זילברשטיין שליט"א. וע"ש עוד)

גידוני 'חושן משפט' המופיעים בעלון 'אל תקרי הליכות אלא הלכות', נועדו אך ורק לעורר את לב הליומדים, ולהרבות בפלפולת והדרה של תורה, להגדיל ולפאר כבוד שמים. ממילא אין לראות בהם כלל הלכה פסוקה, ובכל נדון דומה למעשה, יש להתיעץ עם דיין מוסמך, ועל פיו לנהוג. שכן ידוע שכל פרט ולו הקטן ביותר, משנה את הדין בנידונים אלו מקצה אל קצה, ובדאי שאין בדברינו המועטים כאן, בכדי להקריף וללבן את הענין כדבעי.

אל תקרי הליכות אלא הלכות

שאלות

(תשובות יינתנו בעלון הבא)

א. ביום שבת הבחין הגבאי כי אין כהן בבית הכנסת, ומכר את עליית ראשון ושני לישראל, לאחר מספר דקות כאשר הגיע הבעל קורא (שהתפלל במניין אחר) לבית הכנסת בכדי לקרוא לציבור בתורה, התברר שהוא כהן, בין רגע נעשה בית הכנסת כמקומו סביב השאלה מי יעלה לעליית ראשון, האם הבעל קורא שהוא כאמור כהן, או הישראל שקנה את עליית ראשון. (יצויין שאין בבית הכנסת מי שיוודע לקרוא בתורה מלבד הבעל קורא). מה הדין?

ב. יהודה שכר דירה וביקש מהמשכיר שיתקין לו סורגים, בעל הבית סירב בכל תוקף לשלם עבור הסורגים, ובלית ברירה הוצרך יהודה להתקין סורגים בדירה על חשבונו. לאחר שתמה לה תקופת השכירות, יהודה החזיר את המפתחות לבעל הבית בשתיקה. לאחר מספר ימים דפק יהודה בדלת הדירה, וביקש מהשוכרים החדשים ליטול בחזרה את הסורגים שלו, השוכרים החדשים התקשרו למשכיר וכך בפיהם: "שכרנו ממך דירה עם סורגים, תדאג אפוא לשלם ליהודה עבור הסורגים, או להתקין בדירה סורגים חדשים". בעל הבית טוען שאינו צריך לשלם עבור הסורגים, שכן יהודה החזיר את המפתח בשתיקה המעידה שהוא מחל עליהם. מה הדין?

ג. באיזה יד יחזיק איטר יד (שמאלי) את גביע היין?

ד. האם צריך בעת הקידוש לומר "ויכלו..." דוקא מתוך הסיפור?

ה. מי שדיבר בין הקידוש לטעימת המקדש מהיין, האם מותר לו לטעום מהיין?

ו. שמע את הקידוש ולא שמע את אמירת "ויכלו..." שאמר המקדש, מה תקנתו?

ז. האם ספרדי ששמע קידוש מאשכנזי שקידש על יין שרובו מים יצא ידי חובת קידוש?

כינור חידתי

שאלת השבוע:

באיזו עיר כהנו ארבע דורות של רבנים בן אחר בן, כל אחד למשך 33 שנים?

פתרון החידה מעלון הקודם:

שאלה: מי אמר למי: "על כל לעיסה ולעיסה (בעת אכילתך) הרהר בדברי תורה"?

תשובה: בספר 'מגיד מישרים' (פרשת עקב) מובא את אשר אמר המגיד למרן הבית יוסף, בליל שבת י"א אלול: "ה' עמך וכו', רק כי תידבק בי וביראתי ובמשנותיי, לא תפריד מחשבותיך אפילו רגע אחד, ותמאס הנאות העולם, והזהר מלהתענג במאכל ובמשתה... וכשאתה אוכל, על כל לעיסה ולעיסה הרהר בדברי תורה, ובכך יהיה המאכל קדוש דוגמת הקורבן. וזה שנאמר (דברים ח, ג): "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". כלומר, כשהאדם אוכל לבד לחם בלא דברי תורה, לא יתפרנס ויחיה בכך, אבל תדע במה יחיה האדם ויתפרנס - "על כל מוצא פי ה'". כלומר, כשבשעת אכילה ירהר בדברי תורה שהוא מוצא פי ה', יחיה האדם, אז יחיה אדם ויתפרנס במעט שיאכל, שיתברך המזון שבמעיו על הרהורו בדברי תורה!"

העלון מוקדש לע"נ: הגר"מ מזוז זצוק"ל, הרב רפאל בן דניאל ז"ל, ר' יעקב בן שפרה ז"ל, ולהבדיל לרפואת גבריאל בן אסתר. לקבלת העלון במייל: 56629700@gmail.com להערות והארות הרב סימן טוב רוזן שליט"א 0548432105.

מצוה קי"ב בתרי"ג המצוות:

'מצוות שביתת הארץ בשנת השמיטה'

לשורש המצוה עי' מצוה פ"ד (עלון מס' 168).

מצוה קי"ג בתרי"ג המצוות:

'שלא לאכול בשר בחלב'

משורשי המצוה, כתבנו באיסור הבישול בפרשת ואלה המשפטים על צד הפשט מה שיכולנו. (מצוה צב, עלון מס' 170).

מצוה קי"ד בתרי"ג המצוות:

'שלא יעשו בית דין משפט מות בשבת'

משורשי המצוה, שרצה ה' יתברך לכבד היום הזה שימצאו בו מנוחה הכל (כולם). גם החוטאים והחייבים. משל למלך גדול שקרה (ל) בני המדינה יום אחד לסעודה שאינו מונע הפתח (הכניסה) מכל אדם, ואחר יום הסעודה יעשה משפט, כן הדבר הזה שה' ברוך הוא ציוונו לקדש ולכבד (את) יום השבת לטובתנו ולזכותנו, כמו שכתבתי למעלה, וזה גם כן מכבודו של יום הוא.

מצוה קט"ו בתרי"ג המצוות:

'מצוות מעשה העולה'

משורשי המצוה, מה שכתבתי במצוות הבית על ענין הקורבנות סדר "ויקח לי" (מצוה צה, עלון מס' 171).

מצוה קט"ז בתרי"ג המצוות:

'מצוות קורבן מנחה'

וכבר כתבתי למעלה (מצוה צה) כי הקורבן בבעלי חיים הוא באמת דמיון חזק אצל האדם להכניע ולהשפיל הנפש המתאוה והחוטאת, כמו שהוא רואה שבעל חיות כמותו אלא שאין בו שכל נישרף וכלה, וכמו כן הנפש החוטאת מצד חולשת השכל תכלה ותאבד גם כן אם תתמיד בפעולות בהמיות שהן החטאים, כי החטא לא יבוא (אלא) רק משורש בהמיות. והקורבן במה שהוא שאינו בעל חיים, אף על פי שהוא בא גם כן להכניע היצר, שיראה האדם כי בשביל חטאו נצטרך לשרוף מזונו ולכלותו, באמת אין דמיונו חזק כמו בבעלי חיים. ומן הדומה לפי הפשט כי על כן יקרא מנחה, מפני שעניינה מעט מקורבן בעל חיים, כמו שמנחות בני אדם יהיו במועט ברוב הפעמים, ועוד מפני שהרבה מהן באות נדבה, ומה שאינו בחיוב אצל בני אדם יקראו מנחה. (מתוך ספר החינוך)

